Turkish Studies Social Sciences

Volume 14 Issue 3, 2019, p. 215-236

DOI: 10.29228/TurkishStudies.22906

ISSN: 2667-5617

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 11.03.2019

✓ Accepted/Kabul: 10.06.2019

📅 Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (13.04.2019)- Referee 2 (26.05.2019)

This article was checked by iThenticate.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA KULLANIM YOĞUNLUĞU VE SALDIRGANLIK DAVRANIŞI GÖSTERME İLİŞKİSİ

Habibe AKÇAY BEKİROĞLU* - Emine ŞAHİN**

ÖZ

Sosyal medya, özellikle gençlerin gündelik hayatının önemli bir bölümünü ele geçirmiştir. Bununla birlikte sosyal medyanın, gençlerin yaşantıları ve kurmuş olduğu ilişkiler üzerinde de belirleyici bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin sosyal medyayı kullanma yoğunluğu ile şiddete olan eğilimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda Buss-Perry'nin (1992) Saldırganlık Ölçeği'nin faktörleri olan fiziksel saldırganlık, öfke, düşmanlık, sözel saldırganlığın sosyal medya kullanım yoğunluğu ile ilişkisi belirlenmiştir. Ayrıca üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım yoğunluğunu belirlemeye yönelik olarak Ellison ve diğerlerinin (2007) ölçeği Türkçeye uyarlanarak kullanılmıştır. Çalışmada anket yöntemi kullanılarak sosyal medya kullanım yoğunluğu ve saldırganlık arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Değişkenlerle ölçeğin aracı toplam ve alt boyut puanları arasındaki farklılık Man-Whitney U ile Kruskal Wallis testi, sosyal medya kullanım yoğunluğu ile saldırganlık düzeyi arasındaki ilişki ise Spearman Korelasyon testi ile ölçülmüştür. Bu çalışma sonucuna göre katılımcıların sosyal medya kullanım yoğunluğu ve saldırganlık düzeyi cinsiyet, eğitim görülen fakülte ve sanal arkadaş sayısına göre değişmektedir. Sosyal medya kullanım düzeyi ile saldırganlık faktörü alt boyutlarından fiziksel saldırganlık, öfke, sözlü saldırganlık arasında ilişki bulunmazken düşmanlık alt boyutu ile ilişkilidir. Ayrıca saldırganlık faktörü alt boyutlarının birbiri ile pozitif yönde yüksek oranda ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Saldırganlık, Sosyal Medya, Üniversite Gençliği

* Öğr. Gör. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, E-posta: habibeakcay@gmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi, E-posta: eminesahin2001@gmail.com

THE RELATIONSHIP BETWEEN UNIVERSITY STUDENTS' SOCIAL MEDIA USE INTENSITY AND THEIR TENDENCY TO AGGRESSION

ABSTRACT

Social media occupied a substantial part of especially young people's daily life. However, it is possible to say that it plays a decisive role in the life and relationships of young people. The aim of this study is to reveal the relationship between the intensity of university students' social media use and their tendency to violence. For this purpose, Buss & Perry's (1992) Aggression Questionnaire is used. Within this context, it is determined the connection between social media use intensity and Physical aggression, anger, hostility and verbal aggression. Furthermore, in order to determine the intensity of university students' social media use Ellison et al's (2007) questionnaire was translated into Turkish and used. In this study, the relationship between social media use intensity and aggression is analysed by using a questionnaire. The difference between the points of sub-dimension and total variables is analysed with Man-Whitney U Test and the relationship between social media use intensity and aggression level is analysed with Spearman Correlation Analysis. According to the result of the study, social media use intensity and aggression tendency of students' varies according to gender, the faculty they study at and the number of virtual friends they have. While there is no correlation between social media use level and physical aggression, anger and verbal aggression sub-dimensions of aggression factor, it is related to hostility sub-dimension. Moreover, it is concluded that there is high positive correlation between aggression factor sub-dimensions with each other.

STRUCTURED ABSTRACT

In social networks one of which aim is to be liked and reach more people most of the times individuals might become the unaware recipient of unrestrained content. For this reason, it is possible for anyone on social media to be exposed to violence or violent content any minute. Although it is possible to supervise social media with laws to some extent, it is unavoidable for people to come across verbal or visual content full of violent elements. Apart from being used for beneficial aims such as chat with friends with an identity determined by the individual, be a part of a variety of groups, comment on posts and post sharing, connect individuals with each other, develop support systems, share important information and strengthen social connections (Patton et al., 2016: 592) social media is also an interaction environment in which people comment negatively on people who are not similar to themselves and it evokes people's violence motive.

Social media is a platform based on visibility, self-establishment and attention-getting. This also affects the language used in social media. With the language of violence which is regenerated in social media platforms, exaggerated repetitions and dramatization; the content is made attention-grabbing. However, these exaggerated repetitions of social media cuts the reality from its context thus making exaggerated

emotional loads more visible. Users are the ones creating and maintaining social media. Moreover, it is also users forming the social and ethical laws of the interaction. For this reason social media is not an independent issue from the ones who use it (Mengü and Mengü, 2015: 211).

Being on social media and making oneself visible has been a daily routine of people from all ages. The nature of social media is built upon speed. However, this speed may not always be a good case for the user. The fast transition between emotions can create a shock effect on people. The individual who moves onto comedy right after a violent image might have difficulties in organizing his emotions. On the other hand, the semantic shift created by social media triggers violence to be generated (O'Dea, 2015).

The purpose of this study is to reveal the relationship between social media use intensity and aggression. With this aim apart from the relationship between social media use intensity of university students and their aggression level, it was attempted to determine whether there is a difference between social media use intensity and aggression between gender, age, faculty, social media use frequency and number of friends.

When it comes to youth and internet-based social media platforms that they mostly use, it is possible to observe the topic of the effect of social media on the interaction of young people. As a means of communication studying the level of social media use and the effect of this established interaction on behaviours is quite essential in terms of understanding the effect of this means of communication on young people. Therefore, for this study of which the aim is to reveal the relationship between social media use intensity and aggression potential of university students the sample is students from Yıldız Technical University Faculty of Civil Engineering and Gaziantep University Faculty of Communication students (N=339). The fact that these faculties educate within different disciplines and the socio-political features of the cities the students live in and come for education are different played a role in choosing these two different sample groups.

For the study when the analysis of social media use habits is examined it is established that most of the times social media users connect to the applications on their mobile phones. In this way with the development of technology and young people's mobile phones eliminates the location limit. They prefer logging on social media with technological devices that are easier to use. Ten percent of the participants log on social media every day. However, the results show that this percentage belongs to students of the Faculty of Communication. Namely, when the results of analysis averages are examined Yıldız Technical University Faculty of Civil Engineering Students stated that they only log in this social media platform a couple of times in a month. This average is the lowest measure of the scale. This outcome is expected since social media use habits of Communication Faculty students is seen as a necessity for mass communication devices education program and professional practices. The habits of social media use habits also affect the intensity of social media use and Gaziantep University Communication Faculty students state that they log in social media

often and they have a high intensity of user habits. Based on this result it is observed that levels of physical aggression, rage and hostility level varies among faculties. The total score of Gaziantep University Communication Faculty students' aggression rage and hostility sub level is higher than those of Yıldız Technical University Faculty of Civil Engineering students.

It is also concluded that social media use intensity and aggression level of university students varies according to gender. Women use social media more and they consider it as a part of their lives. Moreover, it is observed that woman feel pride when they use social media and they feel incomplete when they are not logged in. The aforementioned questions show that women use social media very intensely. When previous research is examined (Keçe, 2016; Balcı and Baloğlu, 2018) it is concluded that there is a meaningful difference. When sub-levels of women's aggression level is considered the highest point is observed in the hostility sub-level. It is perceived that men have higher points on physical aggression level. When the physical aggression sub-level is studied in both faculty and gender terms, it is seen that Yıldız Technical University has higher points. It is safe to say that the reason for this is the fact that there are more males at the faculty in question.

In the research, it is observed that virtual friend rates on social media also determine the level of social media use intensity and aggression scale sub-levels. It is established that the social media use intensity is low for Yıldız Technical University Faculty of Civil Engineering students with 499 or fewer friends. Furthermore, when the results are examined; the level of physical aggression and rage sub-levels of aggression factor is seen to be decreased with the number of friends.

One of the other results concluded from the research is that even if it is minor, there is a relationship between social media use intensity and aggressive behaviour hostility. A high correlation is determined among aggression scale sub-levels. However, despite the strong correlation between aggression factor sub-levels; the fact that there is only relationship between hostility sub-level of the participants with their social media use intensity can be seen as an effort for expressing personalities far from the rage they show ideally and physical and verbal assaults. Likewise, while Yıldız Technical University Faculty of Civil Engineering students' social media use intensity is low, their physical aggression level is high. For the next step of the study, it is advised that the motives of these science taught students' physical aggression tendency is researched with qualitative research design.

On the other hand existing recent studies claim that as a newly emerging public health concern, it shouldn't be ignored that the violence people are exposed to on social networks can create the same fear and distress as real world stress (Finn, 2004; David-Ferdon and Hertz, 2007). The fact that the relationship between sub-levels is high is striking as the volume of aggression behaviour like rage and hostility are increased it could transform into physical and verbal assault and it might become a source of individual and mass movements. Studies conducted on social media field imply that social media posts are a factor, especially in mass movements.

For this study it is among the limitations of the study as it is in other field studies that it is possible participant students try to demonstrate ideal behaviour and they answered the questionnaire questions accordingly. Besides, the other limitation of the study is the fact that the sampling of this research consists of students from only two disciplines from two different universities; Yıldız Technical University Faculty of Civil Engineering and Gaziantep University Faculty of Communication.

Keywords: Aggression, Social Media, University Youth

Giriş

Sosyal medya, bir ülke nüfusu kadar insanın iletişim ve etkileşim kurma amacıyla bir arada bulundukları ortamlardır. Günümüzde pek çok insan; daha fazla arkadaş edinme (Raacke ve Bonds-Raacke, 2008:174), sosyalleşme, eğlenme ve boş vakit geçirme, rahatlama ve bilgi edinmek için sosyal medyayı kullanmaktadır (Correa vd., 2010: 251; Akçay, 2011). Sosyal medyanın kişilerarası iletişimde kullanılması, internet veya intranet ağları kapsamında gerçekleşen kişilerarası iletişimi ifade etmektedir (Christopherson, 2007: 3039). Katılımcılar, sosyal paylaşım sitelerini tanıdıkları kişilerle etkileşimde bulunmak veya insanlarla tanışmak için kullanmaktadır (Ellison vd., 2007:1143). Sosyal medya, bireyin gündelik hayatının pek çok alanını ele geçirmiştir. İnsanlar, sosyal medyada paylaşılan içerikler üzerinden, dikkat çekmek isteyebilir, kendi düşüncesini yayabilir ya da kendini psikolojik olarak rahatlatmak isteyebilir.

Beğenilmek ve daha fazla kişiye ulaşabilme amacına da hizmet eden sosyal ağlarda kişiler çoğu zaman denetimsiz içeriğin bilinçsiz alıcılarına dönüşebilmektedirler. Bu nedenle şiddete ya da şiddet diline sosyal medyada yer alan herkesin her dakika maruz kalması mümkün hale gelmiştir. Sosyal medya denetimi yasalarla kısmen mümkün olsa da, insanların şiddet unsurları dolu içeriğe sözel ya da görsel olarak denk gelmesi kaçınılmazdır. Sosyal medya, kişilerin kendi belirledikleri kimlikleri ile arkadaşları ile sohbet ettikleri, belli gruplara dâhil oldukları, yorum yapıp, paylaşımda bulundukları bireyleri birbirine bağlamak, destek sistemleri geliştirmek, önemli bilgileri paylaşmak ve sosyal bağları güçlendirmek gibi faydalı amaçlarda kullanılabileceği gibi (Patton vd., 2016:592) aynı zamanda kişilerin kendi gibi olmayana olumsuz eleştirilerde bulunduğu, özellikle şiddet güdüsünü harekete geçiren bir etkileşim alanıdır. İnsanlar, sosyal medyada kendi gibi düşünmeyen ya da hareket etmeyenlere sözlü şiddette bulunabilmektedirler. Öte yandan bu tür duyguların gündelik hayata da yansımalarını görebilmek mümkündür.

Sosyal medya görünür olma, kendini yayma ve dikkat çekmeye odaklı bir alandır. Bu durum sosyal medyada kullanılan dili de etkilemektedir. Sosyal medya ortamlarında yeniden üretilen şiddet dili, abartılı tekrarlar ve dramatize etme ile paylaşılan içeriğin dikkat çekici bir hale gelmesi sağlanmaktadır. Fakat sosyal medyanın bu abartılı tekrarları, gerçekliği bağlamından koparmakta, böylece abartılı duygusal yüklemeleri daha görünür hale getirmektedir. Sosyal medyayı ortaya çıkaran ve devamlılığını sağlayan kullanıcılarıdır. Bunun yanı sıra, kurulan iletişimin sosyal ve etik yasalarını oluşturan da yine kullanıcılarıdır. Bu nedenle, sosyal medya onu kullananlardan bağımsız bir mesele değildir (Mengü ve Mengü, 2015:211).

Kitle iletişim araçlarında şiddetin artması kişiler üzerinde korku ve karamsarlık duygularının oluşmasına neden olmaktadır. Medya aracılığıyla izleyici ya da okuyucunun sürekli olumsuz haberlerle karşılaşması, dünyaya ilişkin olumsuz ve karamsar bakış açısını pekiştirmektedir (Palabıyıklıoğlu, 1997:124). Genetik materyal, aile ve sosyal çevre, ekonomik ve toplumsal kriz zamanları, değerler sistemindeki bozukluklar panik ve güvensizliği tetikleyerek, kişilerde saldırgan davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Florea, 2013:350). Sürekli olarak şiddet görüntüleriyle ile karşılaşan insanın, dünyaya ve kendine ilişkin algısının olumlu olması

güçleşmektedir (Hovardaoğlu, 1995). Sosyal medyada kullanılan dramatize edilmiş dil, sosyal medyada izlenen olayın her sıradan insanın başına gelebilecekmiş hissini ortaya çıkarmaktadır. İnsanlar, sosyal medyada yer aldıklarında bu şiddet dilinin de pasif alıcılarına dönüşmektedirler. Bunun yanı sıra sosyal medya, korku ve şiddet duygularının yaygınlaşmasına zemin oluşturmaktadır. Sosyal medyada görmüş olduğu şiddet, nasıl baş edeceğini bilemeyen kişide kaygı bozuklukları, öfke ve saldırganlık gibi davranışların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bir olay ya da durum karşısında travmatize olmuş kişilerde duygularını kontrol etmede sorunlar ortaya çıkabilir (Dyregrov vd., 2002:59). Bu durum, yaşanan duygu yoğunluğuyla başa çıkamayan kişilerde; öfke, saldırganlık ve kaygı bozukluklarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Sosyal medyada var olmak ve kendini göstermek her yaştan insan için gündelik rutine dönüşmüştür. Sosyal medyanın doğası hız üzerine kurulmuştur. Fakat hız kullanıcı için her zaman iyi bir durum olmayabilir. Duygular arasındaki hızlı geçiş insanlarda şok etkisi oluşturabilmektedir. Bir anda bir vahşet görüntüsünden mizaha geçiş yapan insan, duygu durumunu düzenlemede zorlanabilmektedir. Öte yandan sosyal medyanın ortaya çıkardığı anlam kayması şiddeti üretilmesine zemin hazırlamaktadır (O'Dea, 2015).

Gençler, sosyal medyada, günlük yaşamları ilgili kişisel bilgilerini, etkileşim kurmak ve paylaşmak için çok fazla zaman harcamaktadır (Boyd 2014'ten akt. Patton vd., 2016:591). Çalışmada, gençlerin gündelik hayatında bu denli yoğun bir şekilde yer alan sosyal medya araçlarının şiddet davranışı üzerinde etki edebileceği varsayımından yola çıkılmıştır. Çalışmada, sosyal medya kullanımının kişileri gündelik hayatın gerçekleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Böylece bireylerin sosyal medya kullanımının gündelik hayatlarına etkilerine bakılmıştır. Son dönemde yapılan çalışmalarda sosyal medyanın gençlerin iletişimi üzerindeki etkisine sıkça yer verildiğini görmek mümkündür. Oysa bir iletişim aracı olarak, sosyal medya vasıtasıyla kurulan iletişimin davranışlar üzerindeki etkisini de incelemek, aracın doğasını anlamak adına oldukça önem taşımaktadır.

Kitle iletişim araçlarının, özellikle televizyon ve televizyon programlarının saldırganlık davranışı üzerindeki etkisini araştırarak çok sayıda çalışma olmasına rağmen sosyal medyanın saldırganlık davranışı üzerindeki etkisini araştırarak sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Sosyal medyada kullanılan dil suçlayıcı, yargılayıcı ve taraflıdır. Sosyal medya ve şiddet üzerine yapılan çalışmalarda daha çok sosyal medyada üretilen şiddet dili üzerinedir. Mengü ve Mengü (2015) çalışmalarında ortak noktaları sosyal medya ve şiddet olan gazete haberlerinin içerik analizi ile incelemesini yapmışlardır. Bir başka araştırmaya göre ise çeteye katılan kişilerin çevrimiçi ortamda çok fazla zaman geçirdiklerini göstermektedir (Patton vd., 2016:592). Peterson ve Densly'nin (2017) sosyal medya ve şiddet arasındaki ilişki üzerine yapmış olduğu çalışmada, siber şiddet ve siber şiddetin oluşmasında çevrimiçi grupların etkisi, çevrimiçi saldırganlığın makro düzeyindeki bağlantıları ve ortaya çıkan risk faktörleri araştırılmıştır. David-Ferdon ve Hertz (2007) ise çalışmalarında çevrimiçi şiddetti yeni ortaya çıkan bir halk sağlığı sorunu olarak nitelemektedir.

Sosyal Medya ve Saldırganlık Davranışı

Sosyal medya araçları, kişilerin gündelik uğraşları arasında önemli bir zamanı ele geçiren rutinlerinden biri haline gelmiştir. Sosyal medya ağları içinde en popüler olan Facebook'ta aylık 2 milyardan fazla insan aktif olarak yer almaktadır (<https://www.statista.com>). Sosyal paylaşım siteleri, bilgi paylaşımı ve etkileşim için popüler araçlardan biri haline gelmiştir (Hughes vd., 2012:561). Aynı zamanda kullanıcılar arasında anlık mesajlaşma ile birbirleriyle ve arkadaşlarıyla iletişim kurma ve etkileşime girme mekanizması sağlamaktadır (Correa vd. 2010: 248). Araştırmalar sosyal ağların, ilişki kurmayı teşvik ettiğini ve taraflar arasındaki iletişimi geliştirdiğini göstermektedir (Raacke ve Bonds-Raacke, 2008: 169). İnternet aracılığıyla iletişim, kişilerarası iletişimi pek çok yönden desteklemektedir. İnternet, kullanıcıların sosyal yaşamlarını geliştirirken, işle ilgili alanlarını zenginleştirir ve kullanıcılar internetteki aktivitelere katıldıklarında kendilerini rahat hissederler (Thayer ve Ray, 2006:434). Bunun yanında çevrimiçi ilişkilerin beş temel ilişki bileşeni

bulunmaktadır: (a) temasın yakınlığı ve sıklığı; (b) kişisel sunum; (c) benzerlik; (d) karşılıklılık; ve (e) beklentiler ve idealleşmeler (Levine, 2000:566). Böylece internet aracılığıyla iletişim kuran birey, kendi belirlemiş olduğu anonim kimlikle, oluşturduğu özel alanında, kurgulamış olduğu sanal benliğini, belli beklentiler ve idealleştirmeler boyutunda sanal ötekine aktarabilmektedir. Kişilerarası iletişimin taşındığı yeni boyut birçok problemi de barındırmaktadır. Öte yandan internet aracılığıyla kurulan ilişkiler arttıkça, bir iletişim aracı olarak internetin birey ve toplum üzerindeki etkilerini keşfetmek önem kazanmıştır (Thayer ve Ray, 2006:432).

Şiddet, “güç ve zor kullanarak kişinin ruhsal, toplumsal ve fiziksel yönden zarar görmesine neden olabilecek girişimlerin tümüdür” (Adıbelli vd., 2018:203). Gündelik hayatın her alanında şiddete rastlamak mümkündür. Kitle iletişim araçları, şiddetin görünür olduğu alanlardır. Gerek yazılı gerekse görsel basında şiddet içerikli haberleri okumak, görmek, duymak ve haberdar olmak, diziler ve sinema filmleri gibi sinematografik mecralarda ise şiddetin uygulanma biçimine tanık olmak mümkündür. Her ne şekilde olursa olsun, şiddet ya da şiddete tanık olma, kişilerin ruh ve beden sağlığını tehdit ederek, bireylerin diğer insanlara ve yaşama karşı güvenini sarsmakta, bireyin sosyal gelişimlerini engelleyerek, öz güvenini etkileyecek biçimde, korku, endişe, savunmasızlık gibi duyguların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Adıbelli vd., 2018:203).

İnternet, alışveriş yapma ve boş vakit geçirme gibi insani çabaların tüm yönlerini etkilemektedir (Hughes vd., 2012:561). Sosyal ağların teknolojik alt yapısının temelini oluşturan internet, sosyal ağlar vasıtasıyla haber ve alışveriş sitelerini, insanların bilgiye erişim, kullanım ve iletişim şeklini temelden değiştirmiştir (Moule, Pyrooz ve Decker, 2013:1411). Bunun yanı sıra sosyal ağlar, kişilerin sosyal hayattaki etkileşim kurma biçimlerin de dönüştürmüştür. Ayrıca, kullanıcıların büyük bir çoğunluğu, hali hazırda gündelik hayatında tanıdığı insanlarla iletişim kurmak için sosyal ağları kullanmaktadır (Lenhart, 2009). İnternet aracılı iletişimin kişilerarası iletişimde ulaşılmış olduğu yeni boyutun yanında pek çok tehdidi de barındırmaktadır. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki sokak çeteleri ve uyuşturucu kartelleri gibi suç unsurları, şiddeti teşvik etmek için sosyal medyayı kullanmaktadır (Moule, Pyrooz ve Decker, 2013:1411). Sosyal medyadaki en yaygın zorbalık biçimlerinden biri ise birinin sosyal medyada paylaşmış olduğu içeriğe yapılan olumsuz yorumdur (Jones ve diğ., 2013). Bir diğeri ise trollemedir. Yani internette bir alanı belirgin amaç için bozmaya yönelik yıkıcı ve aldatıcı davranışlardır (Buckels, Trapnell ve Paulhus, 2014). İnsanları mağdur etmek, üzme, taciz etmek ve baskı altına almak amacıyla elektronik cihazların ve sosyal ağların kullanılması siber zorbalığın alanına girmektedir (Mengü ve Mengü, 2015: 214). Öte yandan sosyal medya vadettiği özgür iletişim ortamının yanında, kullanıcılarını şiddet içerikli birçok paylaşımın içine çekmektedir. İnsanlar sosyal medyada her an tehdit, trolleme, aldatmaca, zorlama, nefret söylemi gibi çevrimiçi şiddet ile karşı karşıya kalabilmektedir. Sosyal medyada her daim online olma ve yapılan yorumları takip etme baskısı insanları strese sokabilmekte, hatta bu stres ve baskı durumu kişilerin gündelik hayatlarını etkileyebilmektedir. Üniversite öğrencileri üzerine yapılan bir araştırmaya göre ise deneklerin yarısından fazlasının siber zorbalığa maruz kaldığını ve bundan etkilendiğini göstermektedir (Turan vd. 2011).

Şiddeti sosyal medya üzerinden yaymak ya da görünür hale getirmekte kişinin öteki üzerinde uyguladığı şiddetlerden biridir. Şiddetin eylemsel boyutunun yanı sıra, şiddeti sergileme boyutu da bulunmaktadır. Sosyal medya şiddetin sunum boyutunda yer almaktadır. Böylece sosyal medyada şiddet ve şiddet dili tekrar üretilmektedir. Bunun yanı sıra sosyal medyada şiddet içeriklerinin eğlenceli şekilde formatlanması, yani zararsız gibi görünen şiddetin sembolik temsilleri, kısa vadede şiddet davranışına neden olmasa da, uzun vadede şiddet içeriğine karşı duyarsızlaşmaya sebep olmaktadır (Ferguson ve Beresin, 2017’den akt. Yumruksuz, 2017:93). Sosyal medyadaki tüm bu yaygın şiddet unsurlarının kişinin gündelik hayattaki kendisine ve çevresine yönelik algısını etkileyebileceği öngörülebilir. Öte yandan sosyal ağlarda maruz kalınan şiddetin, gerçek dünyadaki şiddet ile aynı düzeyde korku ve sıkıntıya neden olabileceği akademik çalışmalarla da desteklenmiştir (Finn, 2004).

Sosyal medyada şiddete ne zaman ve ne ölçüde maruz kalınacağı kullanıcı tarafından öngörülemez. Kullanıcılar, sosyal medyada sunulan her türlü içeriğin denetimsiz alıcılarıdır. Bu nedenle sosyal medyanın şiddet potansiyeli ve dolayısıyla şiddetin yaygınlığı tam olarak bilinmemektedir (Peterson ve Densly, 2017:194). Öte yandan özellikle sosyal ağların yaygınlaşması ve denetimsizliği gündelik hayatta, çocuk ya da yetişkin her kesimden insan, saldırganlar, mağdurlar veya saldırganlık gibi yollarla şiddetin tanığı olmaktadır (Florea, 2013:350).

Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Yoğunluğu

Üniversite öğrencileri sosyal medyada en aktif yaş aralığını oluşturmaktadır. Bu nesil iletişim teknolojileri ile büyümüş ya da bu teknolojilerin içinde doğmuş kişilerdir. Yani teknoloji ile kuşatılmış, eğitilmiş ve büyümüş dijital yerlilerdir (Gonzalez, Gasco ve Llopis, 2019:1). Son yıllarda sosyal medya kullanım yoğunluğu, gençler arasında önemli oranda artmıştır. Gençler, çevrimiçi sosyal ağları kullananlar arasında önemli bir kitleyi oluşturmaktadır. En popüler sosyal medya sitesi olan Facebook (Duggan vd., 2015), üniversite öğrencileri arasında popüler olan çevrimiçi ağ olarak ortaya çıkmıştır (Ellison, Steinfield ve Lampe, 2007:1144). Sosyal paylaşım siteleri, kullanıcılarına, profil oluşturma, arkadaş ekleme, mesaj alışverişi yapma ve çevrimiçi sohbet gibi imkanlar sunmaktadır. Bu sosyal ağlara ayrıca kullanıcılarına, eğitim kurumları, iş yerleri, ilgi alanları, hobileri ve siyasi ve dini inançları içeren kişisel ve profesyonel ilişkilerle ilgili gruplar halinde örgütlemelerine de fırsat sunmaktadır (Aydin, 2012:1093).

Sosyal ağlar, farklı ilgi alanlarını paylaşan insanların oluşturdukları iletişim ortamlarıdır ve çoğunlukla öğrenciler tarafından kişisel yaşamlarında sosyal bağlantılar kurmak ve sürdürmek için kullanılmaktadır (Thai, Sheeran ve Cummings, 2019:44). Öte yandan gençler, iletişim kurma amacıyla daha yaşlı kuşaklara göre internette fazla zaman harcamaktadır ve interneti onlara göre daha rahat kullanabilmektedir (Thayer ve Ray, 2006:432).

Günümüzde milyonlarca genç yetişkin sosyal paylaşım sitelerinde zaman geçirmektedir. Bir araştırmaya göre gençler, Facebook'ta geçirdikleri zamanın çoğunu içerik yayınlamaktan çok içerikleri takibi için harcamaktadırlar. Ayrıca yine bu araştırmaya göre öğrenciler Facebook'u çoğunlukla çevrimdışı olarak önceden kurulmuş arkadaşlık ilişkilerin ve sosyal etkileşimlerini geliştirmek için kullanılmaktadırlar (Pempek, Yermolayeva ve Calvert, 2009:227). Üniversite öğrencileri üzerine yapılan bir başka çalışma ise gençlerin, sosyal paylaşım sitelerini, yeni arkadaşlar edinmek yerine, mevcut arkadaşlıklarını sürdürmek ve tanıdıklarla sosyal etkileşimlerini çevrimiçi olarak devam ettirmek için kullandıklarını göstermektedir (Ellison vd., 2007:1155). Yine bir başka çalışma, sosyal ağ sitelerinde üyeliği olan gençlerin ve üniversite öğrencilerinin bu siteleri sıklıkla gördükleri arkadaşlarla ve nadiren gördükleriyle iletişim kurmak için kullandıklarını ortaya koymaktadır (Lenhart ve Madden, 2007:ii). Öte yandan gençler, sosyal medya sitelerini daha yaşlı kuşaklara oranla, daha çok kimliklerinin sergilemek ve görünür olmak amacıyla kullanılmaktadır (Taylor, 2014). Bir başka çalışmanın sonuçları, öğrencilerin sosyal medyayı en yaygın kullanan kuşak olmasına rağmen, sosyal medya kullanım yoğunluğu arttıkça bireyin özgüveninin azaldığı depresyon katsayısını arttığı ortaya çıkarmıştır (Jan, Soomro ve Ahmad, 2017:329). Üniversite öğrencileri üzerine gerçekleştirilen bir başka çalışmada, sosyal medya kullanımının sebep olduğu bağımlılık ile depresyon arasındaki ilişki ele alınmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, sosyal medya bağımlılığı ile depresyon arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır. Yani şiddetli depresyon belirtisi gösteren öğrencilerin, normal ve hafif düzey depresyona sahip olanlara göre daha yüksek düzeyde sosyal medya bağımlılığına sahip oldukları ortaya çıkmıştır (Balcı ve Baloglu, 2018). Diker ve Taşdelen'in (2017) üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığına ilişkin gerçekleştirmiş olduğu çalışmanın sonucuna göre ise sosyal medyaya erişimin olmadığı durumlarda, sosyal medya bağımlısı gençlerde kaygı, endişe, stres, depresyon, yalnızlık, gündemi kaçırma korkusu, değersiz hissetme, umutsuzluk, çaresizlik, sıkıntı ve sosyal ortamlardan uzak durma gibi duygusal ve davranışsal rahatsızlıklar oluşabilmektedir.

Bu olumsuz davranışların yanı sıra, sosyal medyanın çok fazla kullanımının kullanıcılar da bağımlılık ve yalnızlaşmaya neden olacağı çalışmalarla belirlenmiştir (Stankovska vd., 2016: 257). Diğer taraftan, gençlerin ve yetişkinlerin sosyal medyayı kullanım amaçları sorgulandığında birbirinden farklılık gösterdiği bilinmektedir. Din, siyasi ideoloji ve iş gibi ortaya çıkan yetişkinliğin klasik kimlik belirleyicilerinin yanı sıra, genç yetişkinler kimliklerini ifade etmek için sosyal medya araçlarını tercih etmektedirler (Pempek, Yermolayeva ve Calvert, 2009:227).

Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı sosyal medya kullanım yoğunluğu ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım yoğunluğu düzeyleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin yanı sıra, sosyal medya kullanım yoğunluğu saldırganlık düzeylerinin cinsiyet, yaş, eğitim görülen fakülte, sosyal medyayı kullanım sıklığı, arkadaş sayısı gibi değişkenlere göre değişip değişmediği ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Problemi

Sosyal medya kullanım oranının her geçen gün arttığı ve kullanım yaşının düştüğü günümüzde gençler kişiler arası ilişkilerden sıyrılarak sanal dünyaya yaklaşmaktadır. Zamanla kişilerarası ilişkiler azaldıkça sosyal medyada karşılaştığı normlar ve davranış kalıpları geçerlilik kazanmakta ve yaygınlığı artmaktadır. Öyle ki gençler günlük hayatta karşılaştıkları sorunlarla mücadele yöntemlerini sanal dünyadaki davranış kalıpları ile çözme eğilimi geliştirmektedir. Sosyal medyada dijital oyunlarda kullanılan stratejiler, savunma ve saldırı davranışları bir süre sonra öğrenilmiş bilişsel davranış olarak ya da karakter özelliği olarak günlük hayatta ortaya çıkmaktadır. Dijital çağın yetiştirdiği yeni nesil gençleri sanal dünyada edindiği saldırganlık davranışını sanki günlük hayatın rutini gibi gerçek hayatta kullanmaktadır. Bunu yaparken de gerçek kişiler ve gerçeğe dayalı olaylarla ilişkisini koparmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın soruları ve hipotezleri şu şekilde oluşturulmuştur:

AS1. Sosyal medya alışkanlıkları: nasıl katıldığı, nereden katıldığı, sosyal medya kullanım sıklığı ve katılımcıların listelerindeki arkadaş sayıları cinsiyete göre değişmekte midir?

AS2. Sosyal medya alışkanlıkları: nasıl katıldığı, nereden katıldığı, sosyal medya kullanım sıklığı ve katılımcıların listelerindeki arkadaş sayıları eğitim görülen fakülteye göre değişmekte midir?

AS3. Sosyal medya kullananların saldırganlık ölçeğinin alt boyutları arasındaki anlamlı ilişki var mıdır?

H1. Sosyal medya kullanım yoğunluğu cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H2. Sosyal medya kullananların saldırganlık düzeyi cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H3. Sosyal medya kullanım yoğunluğu üniversitede eğitim görülen fakülte değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir

H4. Sosyal medya kullananların saldırganlık düzeyi üniversitede eğitim görülen fakülte değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H5. Sosyal medya kullanım yoğunluğu sosyal medya kullanım sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H6. Sosyal medya kullananların saldırganlık düzeyleri sosyal medya kullanım sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H7. Sosyal medya kullanım yoğunluğu sosyal ağlarındaki arkadaş sayısına göre değişmektedir

H8. Sosyal medya kullananların saldırganlık düzeyleri sosyal ağlarındaki arkadaş sayısına göre değişmektedir.

H9. Sosyal medya kullananların saldırganlık düzeyleri ile sosyal medya kullanımına yönelik tutum arasında bir ilişki vardır.

Örneklem

Çalışmanın ana kütlesi Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi ve Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklemine ise rastlantısal kolayda örneklem yöntemi ile belirlenen toplamda 1188 öğrencisi olan Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nden 177, toplam öğrenci sayısı 603 olan Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerinden 162 kişi oluşturmaktadır. Bu oranlar, örneklem temelde kütleyi temsil ettiği yönündedir (Gülbüz ve Şahin, 2016). Örneklem dağılımında, fakültelerin fen ve sosyal bilimler alanlarında olmaları, öğrenci sayısı, üniversitenin yer aldığı şehrin sosyo-ekonomik farklılığı, araştırmacıların örneklemeye ulaşma düzeyleri etkili olmuştur. Araştırmaya katılanların sosyo-demografik durumuna göre dağılımına ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Örneklem özellikleri

DEĞİŞKENLER		N	% ORANLARI
Cinsiyet	Kadın	137	40,4
	Erkek	200	59,0
Toplam		337	99,4
Yaş	17-19	42	12,4
	20-24	264	77,9
	25-29	22	6,5
	30-34	9	2,7
	35 ve üzeri	2	,6
Toplam		339	100,0
Üniversite	Yıldız Teknik		
	İnşaat	153	45,1
	Çevre	24	7,1
	Toplam	177	52,2
	Gaziantep		
	HİT	130	38,3
	Gazetecilik	28	8,3
	Geçersiz	4	1,2
	Toplam	162	46,6
	Sınıf		
	Birinci	83	24,5
	İkinci	59	17,4
	Üçüncü	79	23,3
	Dördüncü	107	31,6
	Toplam	339	96,8

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 137'si kadın, 200'ü erkek, 264'ü 20-24 yaş aralığında 83'ü birinci, 59'u ikinci, 79'u üçüncü, 107'si dördüncü sınıfta, 177'si Çevre ve İnşaat mühendisliğinden oluşan Yıldız Teknik Üniversitesi öğrencisi, 162'i Halkla İlişkiler ve Tanıtım ve Gazetecilik Bölümünden oluşan Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencisidir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım tutumu ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla oluşturulan toplam 34 maddeden oluşan soru formunun ilk 5 maddesi Sosyal Medya Kullanım Yoğunluğu Ölçeği, 9 maddesi Saldırganlık Ölçeği'nin fiziksel saldırganlık, 7 maddesi öfke, 8 maddesi düşmanlık, 5 maddesi sözlü saldırganlık seviyesini ölçmek için hazırlanmıştır.

Saldırganlık Envanteri: Çalışmada katılımcıların saldırganlık düzeyini ölçmek amacıyla Türkiye'de yaygın bir şekilde kullanılan, Buss ve Perry'nin (1992) Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ) kullanılmıştır. Madran (2012) tarafından Türkçeye uyarlanmış şekli ile ölçeğin güvenirliği iç tutarlılık katsayısının hesaplanması test-tekrar test ile sağlanmıştır. Buna göre ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık (Cronbach alpha) katsayısı, tüm ölçek için ,85, fiziksel saldırganlık alt ölçeği için ,78, düşmanlık alt ölçeği için ,71, öfke alt ölçeği için ,71 ve sözel saldırganlık alt ölçeği için ,48 olarak belirlenmiştir. Bu çalışma için her bir faktörün iç tutarlılığı Cronbach alpha katsayısı hesaplandığında ise fiziksel saldırganlık alt ölçeği için ,822, düşmanlık alt ölçeği için ,793, öfke alt ölçeği için ,798 ve sözel saldırganlık alt ölçeği için ,668 olarak belirlenmiştir. Tüm ölçek için Cronbach alpha katsayısı ,887 olarak elde edilmiştir.

Sosyal Medya Kullanım Yoğunluğu Envanteri: Katılımcıların sosyal medya kullanımını ölçmek için de Ellison, Steinfield ve Lampe'in (2007) Facebook Kullanım Ölçeği sosyal medya kullanımına uyarlanmıştır, ölçeğin orijinalinde Cronbach alpha katsayısı ,87 iken araştırmada Cronbach alpha katsayısı ,933'tür. Araştırmada alt boyutların alpha katsayılarının oranı ,70 ve üzerinde bir değer aldığından güvenilir olarak kabul edilmektedir (Kalaycı, 2006: 405).

Demografik özellikler ve sosyal medya kullanım alışkanlıkları: Çalışmada ayrıca 5 maddelik katılımcıların demografik özellikleri ve eğitimine yönelik ve 4 maddelik sosyal medya kullanım alışkanlıklarına yönelik sorular da yer almaktadır.

Çalışmada kullanılan ölçek, 5'li Likert tipi bir değerlendirme ölçüm aracıdır. Her bir madde için katılımcılardan; "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum", "kesinlikle katılıyorum" seçeneklerinden birisinin işaretlenmesi istenmektedir. Buna göre puanların 1'e yaklaşması anketteki ifadelerle katılım düzeyinin düşük, 5'e yaklaşması katılım düzeyinin yüksek, 3'e yaklaşması ise kararsızlık durumunu göstermektedir. Ankette, "Birisi bana sataşırsa kolaylıkla onu itip tartaklayabilirim", "Bazen başkalarına vurma dürtümü kontrol edemiyorum", "Gerekirse hakkımı korumak için şiddete başvurabilirim" gibi katılımcıların fiziksel saldırganlık düzeyini ölçen soruların yanı sıra "İnsanlarla sıkça görüş ayrılığına düşerim", İnsanlar sinirimi bozduklarında kolaylıkla onlar hakkında ne düşündüğümü söyleyebilirim", "Arkadaşlarımla görüşlerine katılmadığım zaman bunu onlara açıkça söylerim" gibi sözel saldırganlık düzeyini ölçen sorular yer almaktadır. Anket ayrıca "İnsanlara sosyal medya hesabım olduğunu anlatmaktan gurur duyuyorum", "Sosyal medya hesabıma bakmak benim günlük rutininin bir parçası haline geldi", "Sosyal medya hesabım kapatılsa üzülürüm" gibi katılımcıların sosyal medya kullanım yoğunluğunu ölçen sorulardan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerini toplamaya ilk önce Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nde başlanmıştır. 50 katılımcıya öntest uygulanmış, buna göre Facebook kullanımı ile ilgili sorular katılımcıların farklı uygulamaları da fazlasıyla kullanmaları nedeniyle sontestte sosyal medya olarak değiştirilmiştir. Araştırmanın verilerini toplamak için anket sorularının uygulanmasına ilk önce 19 Kasım ile 10 Aralık 2018 tarihleri arasında Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi, İnşaat ve Çevre Mühendisliği Bölümünde başlatılmıştır, daha sonra 01-18 Aralık 2018 tarihleri arasında da Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesinde yapılmıştır. Verilerin analizi aşamasında IBM SPSS Statistiks 24 analiz programı kullanılmış anket sorular değerlendirilerek toplam puan ortalaması hesaplanmış olup, puanların normal dağılıma uygunluğu test edilmiştir. Bu analize göre, sosyal medya

kullanım ölçeği (Kolmogorov-Smirnov=0,264; df=338; p=0,000; p<0,05) ve saldırganlık ölçeğinde yer alan alt boyutları: fiziksel saldırganlık (Kolmogorov-Smirnov=0,085; df=338; p=0,000; p<0,05), öfke (Kolmogorov-Smirnov=0,059; df=338; p=0,007; p<0,05), düşmanlık (Kolmogorov-Smirnov=0,049; df=338; p=0,049; p<0,05) ve sözel saldırganlık (Kolmogorov-Smirnov=0,072; df=338; p=0,000; p<0,05) puanlarının normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Bu nedenle verilerin analizinde betimsel analizler: aritmetik ortalama, standart sapma, frekans hesaplamaları, grafikleme; bağımsız değişkenlerle ölçek puan ortalamaları arasındaki farkı incelemek amacıyla parametrik olmayan farklılık testlerinden Man-Whitney U testi ile Kruskal Wallis, alt boyutlar arasındaki ilişkinin incelenmesinde ise Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bulgular bölümünde, araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan araştırma sorularının doğrulanması amaçlanmıştır. Çalışmanın bulguları bölümünde katılımcıların demografik özellikleri ile sosyal medya kullanım şekli, nereden katıldığı, arkadaş sayısı, kullanım düzeylerinin cinsiyet ve eğitim gördükleri üniversite ve fakülte düzeyinde analizlerin yanı sıra bu değişkenlerin sosyal medya kullanım tutumu ve saldırganlık düzeylerine göre analiz sonuçları yer almaktadır.

Sosyal Medyaya Kullanım Alışkanlıkları

Katılımcıların sosyal medya kullanım alışkanlıklarına yönelik frekans analizlerinin sonuçları Tablo 2'de yer verilmiştir. Buna göre katılımcıların %84,1'i (n=285) cep telefonundan, %8,4'ü (n=28) bilgisayarlarından, %0,9'u (n=3) tabletlerinden ve %5,7'si (n=19) hepsinden sosyal medya uygulamalarını kullanmaktadır. Katılımcıların sosyal medyaya mekan olarak nerede katıldıkları ile ilgili soruya ise %48,4'ü (n=164) evden, %41,9'u (n=142) diğer ve %8,8'i okuldan (n=30) cevabını vermiştir. Katılımcıların sosyal medyayı kullanım sıklığına ölçmek amacıyla yöneltilen soruya %32,2'si (n=111) ayda birkaç kez, %23,9'u (n=81) haftada birkaç kez, %21,5'i (n=73) günde birkaç kez, %10,9'u her saat ve %10'u (n=34) her gün sosyal medyaya girdiğini belirtmiştir.

Tablo 2: Sosyal Medyaya Kullanım Alışkanlıkları

DEĞİŞKENLER		SAYI	% ORANLARI
Nasıl katıldığı			
	Cep telefonu	285	84,1
	Tablet	3	0,9
	Bilgisayar	28	8,4
	Hepsi	19	5,7
Toplam		335	99,1
Nereden katıldığı			
	Evden	164	48,4
	Okuldan	30	8,8
	Diğer	142	41,9
Toplam		336	99,1
Kullanım sıklığı			
	Her saat	37	10,9
	Günde birkaç kez	73	21,5
	Her gün	34	10
	Haftada birkaç kez	81	23,9
	Ayda birkaç kez	111	32,7
	Total	336	99,1
Toplam		177	52,2
Arkadaş sayısı			
	499 ve altı	254	74,9
	500-999	56	16,5
	1000-1999	15	4,4
	2000-2999	4	1,2
	3000 ve üzeri	5	1,5
Toplam		334	98,5

Katılımcıların sosyal medya kullanım alışkanlıklarını belirlemek amacıyla sosyal medyaya nasıl katıldığı, nereden katıldığı, kullanım sıklığı ve listelerindeki arkadaş sayılarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Man-Whitney U testi uygulanmıştır. Man-Whitney U testi analiz sonuçlarına göre sosyal medyaya katılım şekli ($U=12129$; $p=0,021$; $p<0,05$), kullanım sıklığı ($U=10894$; $p=0,002$; $p<0,05$) ve arkadaş sayısı ($U=11915$; $p=0,039$; $p<0,05$) ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ancak katılımcıların sosyal medyaya mekan olarak nereden girdiği ile cinsiyeti arasında ($U=12115$; $p=0,083$; $p>0,05$) anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Sıra ortalamasına bakıldığında erkeklerin daha yüksek oranda cep telefonundan ayda birkaç kez sosyal medyaya katıldığı ve arkadaş sayısının kadınlara göre daha az (499 ve altında) olduğu sonucu elde edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3: Sosyal Medyaya Kullanım Alışkanlıkları ve Cinsiyet Farklılık Analizi Ortalamalarının Dağılımı

DEĞİŞKENLER		SAYI	SIRA ORT.	U*	p
Katılım şekli					
	Kadın	135	157,84	12129,000	0,02***
	Erkek	198	173,24		
Nereden katıldığı					
	Kadın	136	177,42	12115,000	0,089
	Erkek	198	160,69		
Kullanım sıklığı					
	Kadın	136	148,61	10894,500	0,002**
	Erkek	198	180,48		
Arkadaş sayısı					
	Kadın	133	156,59	11915,000	0,03***
	Erkek	199	173,13		

*Mann Whitney U Test, **p<0.005, ***p<0.05.

Yine katılımcıların sosyal medya kullanım alışkanlıklarını belirlemek amacıyla sosyal medyaya nasıl katıldığı, nereden katıldığı, kullanım sıklığı ve listelerindeki arkadaş sayılarının eğitim gördükleri fakülteye göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Man-Whitney U testi yapılmıştır. Analiz sonucunda göre sosyal medyaya cep telefonu, tablet, bilgisayar gibi katılım şekli (U=11528; p=0,000; p<0,005), evde okulda ve diğer gibi nereden girdiği (U=11887; p=0,008; p<0,05), kullanım sıklığı (U=10588; p=0,000; p<0,00) ve arkadaş sayısı (U=11856; p=0,003; p<0,005) ile eğitim gördükleri fakülte arasında anlamlı bir farklılık vardır. Tablo 4'te sıra ortalamaları yer almaktadır. Buna göre Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi öğrencileri Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerinden daha çok cep telefonundan, daha fazla ayda birkaç kez sosyal medyaya girmekte ve 499 ve altında arkadaşına sahip olmaktadır. Ancak Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencileri daha fazla oranda evden sosyal medyaya katılmaktadır.

Tablo 4: Sosyal Medyaya Katılımı Alışkanlıkları ve Eğitim Görülen Fakülte Farklılık Analizi Ortalamalarının Dağılımı

DEĞİŞKENLER		SAYI	SIRA ORT.	U*	p
Katılım şekli					
	İletişim	157	152,43	11528,500	0,000**
	İnşaat	177	180,87		
Nereden katıldığı					
	İletişim	158	181,26	11887,500	0,008***
	İnşaat	177	156,16		
Kullanım sıklığı					
	İletişim	158	146,52	10588,500	0,000**
	İnşaat	177	187,18		
Arkadaş sayısı					
	İletişim	156	154,50	11856,500	0,003**
	İnşaat	177	178,01		

*Mann Whitney U Test, **p<0.005, ***p<0.05.

Sosyal Medya Kullanım Yoğunluğu ve Saldırganlık Düzeyi

Sosyal medya kullanımının artması ile bu konuda yapılan çalışmalarda sosyal medyanın gençlerin iletişimi üzerindeki etkisine sıkça yer verildiğini görmek mümkündür. İletişim aracı olarak

sosyal medyanın tercih edilmesinin yanı sıra kullanım yoğunluğunun iletişim davranışları üzerindeki etkisini de incelemek, aracın doğasını anlamak adına önem taşımaktadır. Araştırmaya katılanların sosyal medya kullanım yoğunluğu ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarına ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4'te verilmiştir. Buna göre sosyal medya kullanım tutumu $2,00 \pm 1,24$ 'tür. Saldırganlık ölçeği alt boyutlarının betimleyici analizine gören yüksek değer sözel saldırganlık boyutunda ($2,97 \pm ,75$) en düşük değer ise fiziksel saldırganlık ($2,65 \pm ,77$) boyutundadır.

Tablo 4: Sosyal Medya Kullanım Yoğunluğu ve Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutlarının Toplam Puan Ortalaması

Faktörler	N	$\bar{X}$	SS
Sosyal medya kullanım yoğunluğu	338	2,0030	1,24099
Saldırganlık			
Alt Boyutlar			
Fiziksel saldırganlık	339	2,6535	,77386
Öfke	339	2,8069	,85234
Düşmanlık	339	2,8773	,82553
Sözel Saldırganlık	339	2,9740	,75306
Toplam Puan	339	2,8090	,59799

Sosyal medya kullanım yoğunluğu ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Man-Whitney U testi uygulanmıştır. Man-Whitney U testi analiz sonuçlarına göre sosyal medya kullanım yoğunluğu, fiziksel saldırganlık ve düşmanlık arasında farklılık görülmüştür (Tablo 5). Sıra ortalamasına bakıldığında kadınların daha fazla sosyal medya kullanmakta olduğu ($U=11321$; $p=0,005$; $p<0,005$) ve düşmanlık sıra ortalaması daha düşük olduğu sonucu elde edilmiştir ($U=11989$; $p=0,05$; $p<0,05$). Erkeklerin fiziksel saldırganlık alt boyut ($U=8521$; $p=0,000$; $p<0,005$) sıra ortalaması daha yüksek orandadır.

Tablo 5: Sosyal Medya Kullanım Yoğunluğu ve Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılık Düzeyi

Faktörler		SAYI	SIRA ORT.	U*	p
Sosyal medya kullanım yoğunluğu					
	Kadın	137	185,36	11321,000	0,005**
	Erkek	199	156,89		
Saldırganlık Alt Boyutlar					
Fiziksel Saldırganlık					
	Kadın	137	131,20	8521,500	0,000**
	Erkek	200	194,89		
Düşmanlık					
	Kadın	137	181,49	11989,500	0,05***
	Erkek	200	160,45		

*Mann Whitney U Test, ** $p<0,005$, *** $p<0,05$.

Yapılan analiz sonucunda **H1**. Sosyal medya kullanım yoğunluğu cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yine **H2**. Sosyal medya kullananların saldırganlık düzeyi cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Sosyal medya kullanım yoğunluğu ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarının eğitim görülen fakülteye göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Man-Whitney U testi uygulanmıştır. Man-Whitney U testi analiz sonuçlarında eğitim görülen fakülte değişkenine göre sosyal medya

kullanım tutumu, fiziksel saldırganlık, öfke ve düşmanlık faktörleri arasında farklılık görülmüştür (Tablo 6).

Tablo 6: Sosyal Medya Kullanım Yoğunluğu ve Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutlarının Üniversite Değişkenine Göre Farklılık Düzeyi

Faktörler		SAYI	SIRA ORT.	U*	p
Sosyal medya kullanım yoğunluğu	İletişim	160	189,04	10953,000	0,000**
	İnşaat	177	150,88		
Saldırganlık Alt Boyutlar					
	Fiziksel Saldırganlık				
	İletişim	161	157,30	12284,000	0,02***
	İnşaat	177	180,60		
Öfke					
	İletişim	137	173,80	12487,500	0,04***
	İnşaat	200	165,71		
Düşmanlık					
	İletişim	137	181,49	11989,500	0,000**
	İnşaat	200	160,45		

*Mann Whitney U Test, **p<0.005, ***p<0.05.

Sıra ortalamaları incelendiğinde Gaziantep Üniversitesi (GAÜN) İletişim Fakültesi öğrencilerinin daha fazla sosyal medya kullanımı eğiliminde olduğu (U=10953; p=0,000; p<0,005), daha fazla fiziksel saldırganlık, (U=12284; p=0,02; p<0,05), öfke (U=12487; p=0,04; p<0,05) ve düşmanlık (U=11989; p=0,000; p<0,005) taşıdığı sonucu elde edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda **H3**. Sosyal medya kullanım yoğunluğu üniversitede eğitim görülen fakülte değişkene göre farklılık göstermektedir ve **H4**. Sosyal medya kullananların saldırganlık düzeyi üniversitede eğitim görülen fakülte değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir hipotezi fiziksel saldırganlık, öfke ve düşmanlık alt boyutuna göre doğrulanmaktadır.

Sosyal medya kullanım yoğunluğu ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarının sosyal medya kullanım sıklığına göre farklılık gösterip göstermediği belirlemek için Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Analiz sonucunda sosyal medya kullanım yoğunluğunun sosyal medya kullanım sıklığına göre anlamlı farklılık gösterdiği ($\chi^2=79,427$; p=0,000; p<0,005) ancak katılımcıların saldırganlık düzeylerinin sosyal medyayı kullanım sıklığına göre değişmediği belirlenmiştir (p>0,005). Analizden elde edilen sıra ortalamaları incelendiğinde her saat kullananların sosyal medya kullanım yoğunluğu daha yüksek sıra ortalamaya sahip olduğu görülmektedir (n=38, SO=445,08). “**H5**. Sosyal medya kullanım yoğunluğu sosyal medya kullanım sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir” hipotezi doğrulanmaktadır. Ancak “**H6**. Sosyal medya kullananların saldırganlık düzeyleri sosyal medya kullanım sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir” doğrulanmamıştır.

Katılımcıların sosyal medyadaki sanal arkadaş oranları ile sosyal medya kullanım yoğunluğu ($\chi^2=10,464$; p=0,03; p<0,05), saldırganlık ölçeği alt boyutlarından fiziksel saldırganlık ($\chi^2=13,545$; p=0,009; p<0,05) ve öfke ($\chi^2=12,602$; p=0,01; p<0,05) arasında da anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Tablo7). Sıra ortalamasına bakıldığında 499 ve altı arkadaşına sahip olankullanıcıların sosyal medya kullanım yoğunluğunun düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir (n=253, SO=163,97). Yine sıra ortalamaları incelendiğinde saldırganlık faktörünün alt boyutlarından fiziksel saldırganlık (n=254, SO=161,61) ve öfke düzeyi de (n=254, SO=159,98) arkadaş sayısına bağlı olarak düşmektedir. Bu doğrultuda Tablo 7’de yer alan analiz verileri ile **H7**. Sosyal medya kullanım yoğunluğu sosyal

ağlarındaki arkadaş sayısına göre değişmektedir ve **H8**. Sosyal medya kullananların saldırganlık düzeyleri sosyal ağlarındaki arkadaş sayısına göre değişmektedir denebilir.

Tablo 7: Sosyal Medya Kullanım Yoğunluğu ve Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutlarının Sosyal Ağdaki Arkadaş Oranına Göre Farklılık Düzeyi

Faktörler		SAYI	SIRA ORT.	χ^2^*	p
Sosyal medya kullanım yoğunluğu					
	499 ve altı	253	163,97	10,464	0,03***
	500-999	56	164,23		
	1000-1999	15	180,53		
	2000-2999	4	301,88		
	3000 ve üzeri	5	202,80		
Saldırganlık Alt Boyutlar					
Fiziksel Saldırganlık					
	499 ve altı	254	161,61	13,545	0,009***
	500-999	56	166,00		
	1000-1999	15	216,20		
	2000-2999	4	274,63		
	3000 ve üzeri	5	251,90		
Öfke					
	499 ve öncesi	254	159,98	12,602	0,013***
	500-999	56	174,88		
	1000-1999	15	231,27		
	2000-2999	4	257,13		
	3000 ve üzeri	5	204,00		

* Kruskal Wallis Test, **p<0.005, ***p<0.05.

Sosyal Medya Kullanım Yoğunluğu ve Saldırganlık Alt Boyutları İlişkisi

Çalışmanın son aşamasında öncelikle saldırganlık ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiyi analiz etmek için korelasyon katsayıları incelenmiştir. Tüm faktörlere ilişkin verilen cevaplar normal dağılım göstermediği için Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda Tablo 8'deki veriler elde edilmiştir. Buna göre saldırganlık faktörünün alt boyutlarından fiziksel saldırganlık ile öfke ($r=0,430$, $p<0.01$), düşmanlık ($r=-0,260$, $p<0.01$), sözel saldırganlık ($r=-0,329$, $p<0.01$) arasında pozitif yönde iyi düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Yine öfke ile düşmanlık ($r=-0,425$, $p<0.01$) ve sözel saldırganlık ($r=-0,405$, $p<0.01$) arasında pozitif yönde iyi düzeyde bir ilişki vardır. Son olarak düşmanlık alt faktörü ile sözel saldırganlık ($r=-0,416$, $p<0.01$) arasında da pozitif yönde iyi düzeyde ilişki elde edilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8: Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

			Fiziksel saldırganlık	Öfke	Düşmanlık	Sözel Saldırganlık
Saldırganlık alt boyutları	Fiziksel saldırganlık	r	1,000			
		p	.			
		n	339			
	Öfke	r	,430**	1,000		
		p	,000	.		
		n	339	339		
	Düşmanlık	r	,260**	,425**	1,000	
		p	,000	,000	.	
		n	339	339	339	
	Sözel Saldırganlık	r	,329**	,405**	,416**	1,000
		p	,000	,000	,000	.
		n	339	339	339	339

*p< 0.05 seviyesinde anlamlı ilişki, **p< 0.01 seviyesinde anlamlı ilişki.

Katılımcıların sosyal medya kullanım yoğunluğu düzeyleri ile saldırganlık faktörünün alt boyutları arasındaki ilişkinin şiddetini tanımlamak için Spearman Korelasyon analizi yapılmış ve analiz sonucunda katılımcıların sosyal medya kullanım yoğunluğu ile saldırganlık faktörünün fiziksel saldırganlık, öfke ve sözel saldırganlık arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ancak düşmanlık alt boyutu ile pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkinin olduğu ($r=-0,405$, $p<0.01$) sonucu elde edilmiştir (Tablo 9). Korelasyon analizi sonuçlarına göre **H9**. Sosyal medya kullananların saldırganlık düzeyleri ile sosyal medya kullanımına yönelik tutum arasında bir ilişki vardır hipotezi "düşmanlık" alt boyutunda doğrulanmaktadır.

Tablo 9: Saldırganlık Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Faktör		Sosyal medya kullanım tutumu	Saldırganlık alt boyutları			
			Fiziksel saldırganlık	Öfke	Düşmanlık	Sözel Saldırganlık
Sosyal medya kullanımı	n	1,000	,032	,088	,186**	-,014
	p	.	,563	,106	,001	,796
	n	338	,338	,338	338	338

*p< 0.05 seviyesinde anlamlı ilişki, **p< 0.01 seviyesinde anlamlı ilişki.

Sonuç

Gençler ve en çok kullandıkları kitle iletişim aracı internet destekli sosyal medya uygulamaları söz konusu olduğunda yapılan çalışmalarda sosyal medyanın gençlerin iletişimi üzerindeki etkisine sıkça yer verildiğini görmek mümkündür. Bir iletişim aracı olarak, sosyal medyanın kullanım düzeyi ve kurulan iletişimin davranışlar üzerindeki etkisini de incelemek, iletişim aracının gençler üzerinde etkisini anlamak adına oldukça önem taşımaktadır. Bu nedenle sosyal medya kullanım yoğunluğunun üniversite öğrencileri üzerinde saldırganlık potansiyeli arasındaki ilişkiyi ortaya çıkartmak amacıyla yapılan çalışmada Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi ve Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencileri örneklem olarak seçilmiştir. Fakültelerin farklı disiplininde eğitim vermesi, öğrencilerin yaşadığı ve eğitim almak için geldikleri şehirlerin sosyo-politik özelliklerinin farklı olması bu iki farklı örneklem grubunu seçilmesinde etkili olmuştur.

Çalışmada sosyal medya kullanım alışkanlıklarına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde sosyal medya kullanıcılarının çoğunlukla cep telefonundan uygulamalara katıldığı tespit edilmiştir. Teknolojinin gelişmesi ile gençlerin cep telefonları ile mekan sınırlılığını bu şekilde ortadan

kaldırmaktadır. Kullanımı daha pratik teknolojik cihazlarla sosyal medyaya katılmayı tercih etmektedir. Katılımcıların %10'u her gün sosyal medyaya katılmaktadır. Ancak elde edilen sonuçlar bu oranın İletişim Fakültesi'nde eğitim gören öğrencilerden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Şöyle ki araştırmada analiz sonucu sıra ortalaması incelendiğinde Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi öğrencileri ayda yalnızca birkaç kez bu sosyal medyaya katıldığını ifade etmektedir. Bu oran skalanın en düşük ölçüsünü oluşturmaktadır. İletişim fakültesi öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlığının kitle iletişim aracı olarak eğitim programı ve mesleki uygulama açısından gereklilik olarak kabul edildiğinden beklenen sonuçtur. Sosyal medyaya kullanım alışkanlıkları sosyal medya kullanım yoğunluğunu da etkilemektedir ve Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencileri sosyal medyaya sık düzeyde katılım sağladığını belirtmekte ve yoğun kullanım alışkanlığı göstermektedir. Bu sonuca bağlı olarak fiziksel saldırganlık öfke ve düşmanlık düzeyinin de fakülteler düzeyinde değiştiği görülmektedir. Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerinin saldırganlık boyutu öfke ve düşmanlık at boyutundaki puan toplamı Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi öğrencilerinden daha yüksektir.

Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım yoğunluğu ve saldırganlık düzeyinin cinsiyete göre de değiştiği sonucu elde edilmiştir. Kadınlar daha çok sosyal medya kullanmakta ve hayatlarının bir parçası olarak görmektedir. Ayrıca kadınlar sosyal medyayı kullanmaktan gurur duyma, katılmadığı sürede kendini eksik hissetme gibi ifadelerde en yüksek oranda puanlandıkları tespit edilmiştir. Söz konusu sorular kadınların kullanım yoğunluğunun çok fazla olduğunu göstermektedir. Daha önceki araştırmalar incelendiğinde (Keçe, 2016; Balcı ve Baloğlu, 2018) bu anlamda farklılık olduğu sonucu elde edilmiştir. Kadınların saldırganlık düzeyi alt boyutları dikkate alındığında da en yüksek puan toplamı düşmanlık boyutundadır. Fiziksel saldırganlık boyutunda erkeklerin daha yüksek oranda puan aldığı görülmektedir. Fiziksel saldırganlık alt boyutu hem fakülte bazında hem cinsiyet bazında incelendiğinde Yıldız Teknik Üniversitesi'nin daha yüksek puana sahip olduğu görülmüştür. Bunun nedenini söz konusu fakültede erkek sayısının fazla olmasına bağlamak yerindedir.

Çalışmada sosyal medyadaki sanal arkadaş oranlarının da sosyal medya kullanım yoğunluğu ve saldırganlık ölçeği alt boyutlarının düzeyini belirlediği görülmektedir. 499 ve altı arkadaş oranına sahip erkek ve Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi öğrencilerinde sosyal medya kullanım yoğunluğunun düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sonuçlar incelendiğinde saldırganlık faktörünün alt boyutlarından fiziksel saldırganlık ve öfke düzeyi sosyal medyadaki arkadaş sayısına bağlı olarak düşmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlardan biri de sosyal medya kullanım yoğunluğu ve saldırganlık davranışı düşmanlık arasında düşük de olsa bir ilişkinin varlığıdır. Saldırganlık ölçeği alt boyutları arasında ise güçlü bir korelasyonun tespit edilmiştir. Ancak saldırganlık faktörü alt boyutları arasındaki güçlü korelasyona rağmen çalışmaya katılanların yalnızca düşmanlık alt boyutu ile sosyal medya kullanım yoğunluğu arasında ilişkinin varlığı ideal davranış olarak gösterdikleri öfkeden, fiziksel ve sözel saldırıdan uzak kişilik görünümleri sergilemesi çabası olarak değerlendirilebilir. Zira sosyal medya kullanım yoğunluğu düşük olan Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi öğrencilerinin fiziksel saldırganlık düzeyi daha yüksektir. Çalışmanın bir sonraki aşamasında nitel araştırma deseni ile fen alanında eğitim verilen bu grup öğrencilerin fiziksel saldırganlık eğiliminin nedenlerinin incelenmesi önerilmektedir.

Diğer taraftan hali hazırda yapılan çalışmalar yeni ortaya çıkan bir halk sağlığı sorunu olarak sosyal ağlarda maruz kalınan şiddetin, gerçek dünyadaki şiddetle paralel oranda korku ve sıkıntıya neden olabileceği (Finn, 2004; David-Ferdon ve Hertz, 2007) göz ardı edilmemelidir. Çalışmada alt faktörler arasındaki ilişkinin yüksek olması öfke, düşmanlık gibi saldırganlık davranış türünün farklı etkenlerle şiddeti arttırıldığında fiziksel ve sözel saldırıya dönüşeceği bunun ise gerçek dünyada bireysel ve kitle hareketlerinin kaynağı olabileceği ihtimali üzerinde durulmalıdır. Sosyal medya

alanında yapılan çalışmalara göre özellikle kitle hareketlerinde sosyal medyada yapılan paylaşımların da bir etken olduğu yönündedir.

Çalışmada öğrencilerin ideal davranış özelliği gösterme çabası içinde olmaları ve anket sorularına bu doğrultuda cevap verme ihtimalleri diğer alan araştırmasında olduğu gibi çalışmanın sınırlılıkları arasındadır. Diğer taraftan sadece iki farklı disiplinde eğitim gören Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi ile Gaziantep Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerinin örneklemini oluşturması diğer bir sınırlılık olarak kabul edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçay, H. (2011). Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı: Gümüşhane Üniversitesi Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Uygulama Dergisi*, 33(1), 137-162.
- Aydin, S. (2012). A Review of Researchon Facebook as an Educational Environment. *Educational Technology Researchand Development*, December 2012, Volume 60, Issue 6, 1093–1106
- Balcı, Ş. ve Baloğlu, E. (2018). Sosyal Medya Bağımlılığı ile Depresyon Arasındaki İlişki: “Üniversite Gençliği Üzerine Bir Saha Araştırması”. *İleti-ş-im*, 29(2), 209-233.
- Buckels, E. E.; Trapnell, P. D. ve Paulhus, D. L. (2014). Trolls Just Wantto Have Fun. *Personality and Individual Differences*, 67, 97–102.
- Buss, A. H. ve Perry, M. (1992). The Aggression Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(3), 452-459.
- Christopherson, K. M. (2007). The Positive and Negative Implications of Anonymity in Internet Social Interactions: “On The Internet, Nobody Knows You’re a Dog”. *Computers in Human Behavior*, 23, 3038–3056.
- Correa, T.;Hinsley, A. W. ve Zúñiga, H.G. de (2010).Who interacts on the Web?:The Intersection of Users’ Personality and Social Media Use. *Computers in Human Behavior*, 26, 247–253.
- David-Ferdon, C. ve Hertz, M. F. (2007). Electronic Media, Violence, Andadolescents: An Amerging Public Health Problem. *Journal of Adolescent Health*, 41, S1–S5.
- Diker, E. ve Taşdelen, B. (2017). Sosyal Medya Olmasaydı Ne Olurdu? Sosyal Medya Bağımlısı Gençlerin Görüşlerine İlişkin Nitel Bir Araştırma. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Güz Dönemi, Sayı:17, 189-206.
- Duggan, M.; Ellison, N. B.; Lampe, C.; Lenhard, A. veMadden, M. (2015). Social Media Update 2014. Erişim: <https://www.pewinternet.org/2015/01/09/social-media-update-2014/>. Erişim Tarihi: 26.03.2019.
- Dyregrov, A. ve Gjestad; Raundalen, M. (2002). Children Exposedt o Warfare: A Longitudinal Study. *Journal of Traumatic Stress*, 15(1), 59-68.
- Ellison, N. B.; Steinfield, C. ve Lampe, C. (2007).The Benefits of Facebook “Friends:” Social Capital and College Students’ Use of Online Social Network Sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12, 1143–1168.
- Finn, J. (2004). A Survey of Online Harassment at a University Campus. *Journal Of Interpersonal Violence/ April 2004*, 468-483.
- Florea, M. (2013). Media Violence and the Cathartic Effect. *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 92, 349 – 353.

- Gonzalez, R.; Gasco, J.; Llopis, J. (2019). University Students and Online Social Net Works: Effects and Typology. *Journal of Business Research*, Inpress, corrected proof, Available online 16 January 2019.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Felsefe-Yöntem-Analiz. Ankara: Seçkin.
- Hovardaoğlu, S. (1995). Medya ve Şiddet. *Türk Psikolojisi Bülteni*, Nisan, Sayı 2, 47-50.
- Hughes, D. J.; Rowe, M.; Batey, M. ve Lee, A. (2012). A Tale of Two Sites: Twitter vs. Facebook and Personality Predictors of Social Media Usage. *Computers in Human Behavior*, 28, 561-569.
- Jan, M.; Soomro, S.A. ve Ahmad, N. (2017). Impact of Social Media on Self-Esteem. *European Scientific Journal*, August 2017 edition Vol.13, No.23, 329-341.
- Jones, L. M.; Mitchell, K. J. ve Finkelhor, D. (2013). Online Harassment in Context: Trends From Three Youth Internet Safety Surveys (2000, 2005, 2010). *Psychology of Violence*, 3(1), 53-69.
- Lenhart, A. (2009). Adults and Social Network Web Sites. *Pew Internet and American Life Project*. <https://www.pewinternet.org/2009/01/14/adults-and-social-network-websites/>, Erişim Tarihi: 19.03.2019.
- Lenhart, A. ve Madden, M. (2007). *Teens, Privacy and Online Social Networks: How Teens Manage Their Online Identities and Personal Information in The Age of MySpace*. Washington, DC: Pew Internet & American Life Project.
- Levine, D. (2000). Virtual Attraction: What Rocks Your Boat?. *Cyber Psychology & Behavior*, 3, 565-573.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Keçe, M. (2016). Facebook Addiction Among Turkish Students. *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*, 6 (2), 123-132.
- Madran Demirtaş, A. (2012). Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24 (2), 124-129.
- Mengü, M. ve Mengü, S. (2015). Violence and Social Media. *Athens Journal of Mass Media and Communications*, Volume 1, Issue 3, 211-228.
- Moule, R. K.; Pyrooz, D. C. ve Decker, S. H. (2013). From 'What the f#@%' is a Facebook to 'Who Doesn't Use Facebook?': The Role of Criminal Life Styles in the Adoption of the Use of the Internet. *Social Science Research*, 42, 1411-1421.
- O'Dea, J. (2015). Media and Violence: Does McLuhan Provide a Connection?. *Educational Theory*, 65(4), 405- 421.
- Palabıyıklıoğlu, R. (1997). Medya ve Şiddet. *Kriz Dergisi*, 5, 123-126.
- Patton, D.U.; Eschmann, R. D.; Elsaesser, C. ve Bocanegra, E. (2016). Sticks, Stones and Facebook Accounts: What Violence Out Reach Workers Know About Social Media and Urban-Based Gang Violence in Chicago. *Computers in Human Behavior*, 65, 591-600.
- Pempek, T. A.; Yermolayeva, Y. A. ve Calvert, S. L. (2009). College Students' Social Networking Experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, 227-238.
- Peterson, J. ve Densley, J. (2017). Cyber Violence: What Do We Know and Where Do We Go From Here?. *Aggression and Violent Behavior*, 34, 193-200.

- Raacke, J. ve Bonds-Raacke, J. (2008). My Space and Facebook: Applying the Uses and Gratifications Theory to Exploring Friend-Networking Sites. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(2), 169–174.
- Stankovska, G.; Angelkovska, S. ve Grncarovska, S. P. (2016). Social Networks Use, Loneliness and Academic Performance among University Students. *Annual International Conference of the Bulgarian Comparative Education Society*, 14th, Sofia, Bulgaria, Jun 14-17, 255-261.
- Taylor, P. (04 Mart 2014). More than half of Millennials have shared a ‘selfie’. Pew Research Center, <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/03/04/more-thanhalf-of-millennials-have-shared-a-selfie/>, Erişim Tarihi: 26.03.2019
- Thai, M.; Sheeran, N. ve Cummings, D. J. (2019). We're all in This Together: The Impact of Facebook Groups on Social Connectedness and Other Out Comes in Higher Education. *The Internet and Higher Education*, 40, 44–49.
- Thayer, S. E. ve Ray, S. (2006). Online Communication Preferences Acrossage, Gender, And Duration Of Internet Use. *Cyber Psychology & Behavior*, 9, 432–440.
- Turan, N.; Polat, O.; Karapirli, M.; Uysal, C. ve Turan, S. G. (2011). The New Violence Type Of Theera: Cyber Bullying Among University Students Violence Among University Students. *Neurology. Psychiatry And Brain Research*, 17, 21 – 26
- Yumruksuz, Ö. (2017). Şiddete Karşı Duyarsızlaşma ve Sosyal Medya İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Marmara İletişim Dergisi*, Aralık / December 2017, Sayı / Issue: 28, 89-106.
- <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> Erişim Tarihi: 10.03.2019.